

IDEJU PŪZNIS

Metodisko izstrādņu krājums
pirmsskolas skolotājiem

Jana Grava, Svetlana Ušča (red). *Ideju pūznis* : metodisko izstrādņu krājums pirmsskolas skolotājiem. 2024. 32 lpp.

Autori: Aiga Ancāne, Ilze Kanča, Daina Kraule, Madara Kļaviņa, Sintija Markova, Endija Medvecka, Anita Mendriķe, Zane Sipoviča

Redaktore: Jana Grava, Svetlana Ušča

Tehniskā redaktore: Ginta Šneidera

Vāka dizains: Zaiga Pettere

Metodisko izstrādņu krājums tapis Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas un Liepājas Universitātes studentu un docētāju sadarbības rezultātā. Tā mērķis ir veicināt studentu iesaisti metodisko materiālu izstrādē, aprobācijā un popularizēšanā. Krājumā ievietotie metodiskie materiāli var noderēt gan topošajiem, gan esošajiem pirmsskolas skolotājiem mērķtiecīgai pedagoģiskajai darbībai pirmsskolas izglītības praksē.

Rekomendējusi publicēšanai Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas Izglītības valodu un dizaina fakultātes Dome 2024. gada 5. februārī un Liepājas Universitātes Pedagoģijas un sociālā darba fakultātes Dome 2024. gada 2. februārī.

© Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, 2024

© Liepājas Universitāte, 2024

© Autoru kolektīvs, 2024

ISSN 2592-9976

SATURS

METODISKIE MATERIĀLI UN ROTAĻVINGRINĀJUMI

- 2 Sintija Markova**
MUZIKĀLI ROTAĻVINGRINĀJUMI BĒRNU VALODAS ATTĪSTĪBAI
PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS 1. POSMĀ
- 5 Anita Mendriķe**
DIDAKTISKIE MATERIĀLI PAŠAPKALPOŠANĀS PRASMJU APGUVEI
JAUNĀKĀ PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNIEM
- 8 Ilze Kanča, Madara Kļaviņa, Zane Sipoviča, Aiga Ancāne**
METODISKAIS MATERIĀLS DRĀMAS ELEMENTU INTEGRĀCIJAI
PIRMSSKOLĀ 4–5 GADUS VECU BĒRNU KOMUNIKATĪVĀS KOMPETENCES
PILNVEIDEI
- ### **BĒRNU ATTĪSTĪBAS IZPĒTES INSTRUMENTI**
- 18 Daina Kraule**
BĒRNU UZVEDĪBAS PROBLĒMU NOVĒROŠANAS RĪKS
- 23 Endija Medvecka**
BĒRNU RADOŠUMA NOVĒRTĒJUMS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS 3. POSMĀ

MUZIKĀLI ROTAĻVINGRINĀJUMI BĒRNU VALODAS ATTĪSTĪBAI PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS 1. POSMĀ

Sintija Markova, Liepājas Universitāte

Rotaļvingrinājumu mērķis: pilnveidot bērnu valodas attīstību un paplašināt vārdu krājumu pirmsskolas izglītības 1. posmā.

Rotaļvingrinājumi ar muzikālām aktivitātēm izstrādāti, lai bērniem pirmsskolas izglītības 1. posmā radītu interesi un prieku, apgūstot valodas prasmes. Vingrinājumu pamatā izmantoti autores sarakstīti dzejoļi. Papildus valodas prasmēm, rotaļvingrinājumus iespējams izmantot arī koordinācijas, radošuma, sīko pirkstu motorikas attīstībai, krāsu mācības, kā arī skaitļu un skaita u. c. apguvei.

Apraksts

1. „Pirkstiņvingrinājums” – vārdu krājumu paplašināšana, teksta satura uztvere un attēlojums, skaņas saklausīšana, dīkcijas veicināšana.

Nepieciešamie materiāli: teksts pedagogam, rotaļlieta zaķa formā.

Pedagogs nolasa tekstu pa rindiņai, attēlojot ar kustībām, bērni atkārt. Pēc tam dzejoli izdzied.

Šodien zaķim liela diena, *(ar rokām attēlo: liels)*

Visi iet ciemos pie viņa, *(ar pirkstiņiem pa grīdu, imitējot iešanu)*

Pasniegs tam smaidu, pasniegs tam prieku. *(attēlo smaidu sejā)*

Kopā tie iededzinās vienu, *(rāda vienu pirkstu (rādītājpirksts))*

Vienu, vienu prieku, *(rāda vienu pirkstu)*

Lai zaķēns pūš svecītes visiem par prieku. *(bērni pūš rādītājpirksta virzienā, pēc tam aplaudē)*

2. „Rotaļa ar ritma kociņiem” – vārdu krājumu paplašināšana (nedēļas dienu nosaukumi), dīkcijas veicināšana.

Nepieciešamie materiāli: ritma kociņi, laminētas krāsainas kartītes ar dienu nosaukumiem un cipariem no 1 līdz 7.

Pedagogs pa rindiņai lasa dzejolīti, bērni atkārt, ar ritma kociņiem piesitot tik reižu, cik tiek norādīts dzejolī. Pēc tam pedagogs lasa dzejoli vēlreiz, mainot nedēļas dienas nosaukumu pa vienam uz priekšu. Pēc tam dzejoli izdzied.

Šodien ir pirmdiena *(piesit ritma kociņu vienu reizi; turpinot dzejoli, maina dienas nosaukumu, piesitot atbilstoši ritma kociņu, piemēram otrdiena – ritma kociņa piesit divas reizes).*

Šodien mēs skaitīsim līdz trīs, *(ar ritma kociņiem skaita - viens, divi, trīs)*

Muzikāli rotaļvingrinājumi bērnu valodas attīstībai pirmsskolas izglītības 1. posmā
Sintija MARKOVA

Un mazas blēņas darīsim.
Šodien mēs spēlēsimies un dziedāsim,
Šodien mēs jautrus jokus stāstīsim.
Augstu lēksim, (*ritma kociņus ceļ uz augšu*)
Zemus burtus meklēsim, (*ritma kociņu liek pie zemes*)
Domāsim, cik ātri vien spēsim. (*ar ritma kociņiem atdarina kamoliņa tīšanu*)

3. „Krāsu rotaļa” – teksta atkārtošana, atšķirību izpratne, dikcijas veicināšana.

Nepieciešamie materiāli: dzeltenas, zilas un sarkanas krāsas lakatiņi.

Ar krāsainiem lakatiņiem bērniem tiek demonstrētas pamatkrāsas – dzeltens, zils, sarkans. Kad tiek parādīts sarkanas krāsas lakatiņš, bērnu uzdevums ir attēlot robotus, sastingstot. Kad tiek parādīts zilas krāsas lakatiņš, bērni paceļ rokas un pastiepj, iztēlojoties un attēlojot saules modināšanu. Kad tiek parādīta dzeltenas krāsas lakatiņš, bērni smaida un attēlo “gaisa bučas” sūtīšanu. Krāsaini lakatiņi tiek demonstrēti. pedagogam dziedot dziesmu.

Reiz es gāju un gāju,
Un atradu es vienu māju,
Vienā logā bija redzama man dzeltenā krāsa (*pedagogs parāda atbilstošas krāsas lakatiņu, bērni rīkojas atbilstoši nosacījumiem, dziesmu atkārto mainot krāsas nosaukumu*).

4. „Pirkstiņrotaļa” – runas ritma vingrināšana, dikcijas veicināšana.

Nepieciešamie materiāli: rotaļlieta zaķa formā, mūzika (vēja skaņas).

Bērni apsēžas aplī, pedagogs uzliek fonā mūziku ar vēja skaņām un stāsta pasaku, bērni ar pirkstiem atdarina kustības, kuras demonstrē pedagogs.

Reiz senseenos laikos dzīvoja viens koks (*pedagogs izstiepj vienas rokas pirkstus, bērni atdarina*), tas auga, arvien lielāks un lielāks (*stiepj roku uz augšu*). Kādu dienu sāka pūst stiprs vējš (*pastiepto roku šūpo virs galvas, attēlo vēja šalkas, atdarinot skaņu ūūūū...*). Vējam pūšot, visi koka zariņi nolaidās uz leju (*savelk plaukstu dūrē*). Vējš pūta arvien stiprāk, viņš pūta (*pūš, atdarinot skaņu ūūūū...*) un uzpūta vienu zariņu atpakaļ augšā (*atliec vienu pirkstu*). Tā vējš turpināja pūst līdz ir uzcēlušies atpakaļ trīs zariņi (*atliec trīs pirkstus*). Pēkšņi atnāca zaķis un apēda visus zariņus (*paslēpj rokas aiz muguras*).

5. Rotaļdziesma” – teksta atkārtošana, vārdu krājumu paplašināšana.

Pedagogs dzied dziesmu, atdarinot dzīvnieku skaņas, bērni atkārto un mēģina uzminēt dzīvnieka nosaukumu.

Kas tur nāk, kas tur nāk,
Kas tur pāri mežu celmiem nāk? (*pie pieres liek roku un meklē dzīvnieku*)
Ak tas tu, ak tas tu (*pedagogs atdarina dzīvnieka skaņu*)
Ak tas tu, ak tas tu (*bērni atdarina skaņu un min, kas par dzīvnieku*)
Mēs ar tevi iesim rotaļās, ātrās, jautrās rotaļās..
Mums kopā sanāk smieties tā.. ha, ha, ha,
Un kā mums garšo (*bērni nosauc, kas garšo konkrētajam dzīvniekam un ar rokām glauda vēderu*)

Muzikāli rotaļvingrinājumi bērnu valodas attīstībai pirmsskolas izglītības 1. posmā
Sintija MARKOVA

Kopā mēs dejosim čiki, čiki tā,
Kopā dejosim čiki, čiki tā.

6. „Pārvietošanās rotaļa” – runas ritma vingrināšana, dikcijas veicināšana, vārdu krājumu paplašināšana.

Nepieciešamie materiāli: ritmiska mūzika bez vārdiem.

Pedagogs ritmiski nodzied pirmās divas dzejoļa rindiņas, pēc tam dod iespēju bērniem raksturot pārvietošanās veidu, nākamajā dzejoļa rindiņā to demonstrējot.

Mēs ejam, ejam garu ceļu,
Mēs ejam, mēs ejam lieliem soļiem,
Mēs ejam, mēs ejam tā.... Mēs skrienam tā... (*bērni pasaka, kā*)
Mēs lecām, mēs lecām tā... Mēs priecājamies tā... (*bērni demonstrē, kā*)

7. „Maziņš putniņš” – runas ritma vingrināšana.

Nepieciešamie materiāli: rotaļlieta putna un tārpiņa formā.

Pedagogs aicina bērnus palīdzēt putniņam sameklēt tārpiņu, kurš ir paslēpies no lietus. Skolotāja izmanto rotaļu putniņu.

Čiv, čiv, čiv,
Putniņš lido pār pļavu, (*bērni kustina rokas, saliektas elkoņos*)
Putniņš meklē tārpiņu, (*bērni ritmiski sit plaukstas*)
Putniņš meklē tārpiņu, (*bērni ritmiski sit plaukstas*)
Kur gan tārpiņš paslēpies ir nu? (*bērni demonstrē izbrīnu*)
Tārpiņš paslēpies (*bērni piedāvā savu variantu*)
Pedagogs ar rotaļu putniņu parāda, kurš ir atradis tārpiņu.

Ieteikumi pirmsskolas pedagogiem:

- 1) teksta skaidra izruna, bērniem pēc tam atkārtot;
- 2) kustību pielāgošana runātajam tekstam;
- 3) mūzikas pielāgošana atbilstoši runātajam tekstam;
- 4) rotaļvingrinājumu izstrāde atbilstoši bērnu interesēm;
- 5) pirkstiņrotaļu izmantošana teksta izpratnei;
- 6) teksta runāšana un dziedāšana, izmantojot dažādas balss intonācijas;
- 7) teksta lēna lasīšana, skaidri un precīzi izrunājot skaņas, skaidra artikulācija;
- 8) runātā teksta ritmizācij

DIDAKTISKIE MATERIĀLI PAŠAPKALPOŠANĀS PRASMJU APGUVĒI JAUNĀKĀ PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNIEM

Anita Mendriķe, Liepājas Universitāte

Didaktiskā materiāla mērķis ir veicināt jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu pašapkalpošanās prasmju apguvi, izmantojot didaktiskos materiālus rokas sīkās motorikas attīstībai.

Didaktiskā materiāls paredzēts jaunākajā pirmsskolas vecuma bērnu pašapkalpošanās prasmju attīstībai, akcentējot svarīgākās no tām: prasmi apgērbties un noģērbties, patstāvīgas ēšanas prasmes, higiēnas iemaņas. Svarīgi ir vingrināt sīko motoriku bērniem tīkamās nodarbēs, izmantojot dažādus, ikdienas aktivitātēs izmantojamus metodiskos materiālus.

Apraksts

Grupas vidē tiek novietoti didaktiskie materiāli bērnu pašapkalpošanās prasmju un sīkās motorikas attīstības veicināšanai. Materiāli tiek veidoti saistībā ar aktuālās mēneša tēmas izvēli grupā, lai tie ne tikai palīdzētu attīstīt pašapkalpošanās prasmes, bet arī būtu tematam atbilstoši. Didaktiskais materiāls gatavots temata „Lieldienas” ietvaros, to iespējams pielāgot citam tematam, izmantojot atbilstošus elementus.

1. Didaktiskais materiāls „Vingrie pirkstiņi” (1. un 2. attēls 6. lpp.).

Mērķis: veicināt bērnu prasmi ģērbties.

Materiāls paredz ģērbšanās darbības, kas vairāk raksturīgas pavasara sezonas apģērbam, piemēram, pogu pogāšana, rāvējslēdzēja atvēršana un aizvēršana, plānāka auduma izmantošana. Materiāls paredzēts ne tikai bērnu sīkās motorikas attīstībai, bet arī pacietības veicināšanai.

2. Didaktiskais materiāls „Olu medības” (3. attēls 6. lpp.).

Mērķis: veicināt bērnu patstāvīgas ēšanas prasmju attīstību, veidojot galda kultūras izpratni.

Materiāls tiek izvietots uz zema, bērna augumam atbilstošu galdu. Materiāls ietver divus grozus vai citus lielākus traukus, tajos ir ielikts mīksts materiāls, piemēram, mākslīgā zāle, sīzāla šķiedra un neliela izmēra plastmasa, putuplasta vai cita materiāla oļiņas. Tās nepieciešams pārvietot uz mazākiem traukiem, izmantojot nelielas karotes, pincetes vai pirkstus. Šis materiāls attīsta precizitāti, satvērienu, kā arī acu – roku koordināciju.

3. Didaktiskais materiāls „Pavasara ziedi” (4. un 5. attēls 7. lpp.).

Mērķis: veicināt grupēšanas un šķirošanas prasmes, kuras saistītas ar grupas vides kārtošānu.

Materiāls atrodas dabas centrā (vai citā izvēlētajā grupas vietā). Lai ar to varētu darboties, bērnam to jānovieto uz galdu. Materiāls ietver paliktņi ar iestrādātiem, krāsaini atzīmētiem caurumiem (kartona olu trauks), neliels plastmasa trauks, kas atgādina ziedu vāzi un krāsaini kociņi, uz kuru pamatnes izveidoti papīra ziedi. Materiāls paredz precīzu kociņa (zieda) ievietošana tam

Didaktiskie materiāli pašapkalpošanās prasmju apguvei jaunākā pirmsskolas vecuma bērniem
Anita MENDRIĶE

paredzētajā vietā – atbilstoši krāsai. Pēc tā izmantošanas, bērnam izmantotās lietas jānoliek atpakaļ iepriekš noteiktajās vietās - jāsakārto. Materiāls pēc izmantošanas jānovieto atpakaļ noteiktajā grupas vietā. Materiāls paredzēts bērna sīkās motorikas, roku-acu kustību koordinācijas, pacietības attīstībai, kā arī krāsu apguvei.

1. attēls. Didaktiskais materiāls „Vingrie pirkstiņi”

2. attēls. Didaktiskais materiāls „Vingrie pirkstiņi”

3. attēls. Didaktiskais materiāls „Olu medības”

Didaktiskie materiāli pašapkalpošanās prasmju apguvei jaunākā pirmsskolas vecuma bērniem
Anita MENDRIĶE

4. attēls. Didaktiskais materiāls
„Pavasara ziedi”

5. attēls. Didaktiskais materiāls
„Pavasara ziedi”

**METODISKAIS MATERIĀLS DRĀMAS ELEMENTU INTEGRĀCIJAI PIRMSSKOLĀ
4-5 GADUS VECU BĒRNU KOMUNIKATĪVĀS KOMPETENCES PILNVEIDEI**

Ilze Kanča, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija

Madara Kļaviņa, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija

Zane Sipoviča, Varakļānu pirmsskolas izglītības iestāde „Sprīdītis”

Aiga Ancāne, Varakļānu pirmsskolas izglītības iestāde „Sprīdītis”

Mērķis: izmantot drāmas elementus 4–5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei. Metodiskais materiāls paredzēts darbam ar 4–5 gadus veciem bērniem.

Metodiskais līdzeklis ietver:

- 1) bērna un skolotāja darbību raksturojumu, akcentējot komunikatīvās kompetences attīstāmos elementus;
- 2) 3 lugas atbilstoši gadalaikiem, izmantojot norādes uz saistību ar sasniedzamajiem rezultātiem mācību jomās un caurviju prasmju attīstību;
- 3) izdales materiālus – attēlu kartiņas (veidotas, izmantojot vietni [canva.com](https://www.canva.com)).

Luga „Rudens” ietver: skaitāmpantus, saskaitīšanu, vārdu krājuma paplašināšanu saistībā ar rudens gadalaiku, draudzības un savstarpējas palīdzības akcentēšanu, pirkstu sīkās motorikas attīstības veicināšanu, izgatavojot dažādas lietas no dabas materiāliem, rosinājums domāt par izgatavoto lietu lietderību un izmantojamību.

Luga „Ziemas sporta svētki mežā” ietver: risinājumu meklēšanu dažādās situācijās, risinājumus palīdzēt un sadarboties vienam ar otru, priecāties par fiziskajām aktivitātēm, vārdu krājumu paplašināšanu saistībā ar ziemas gadalaiku, saskaitīšanu un savu emociju iepazīšanu.

Luga „Pirmais pavasaris” ietver: vārdu krājumu paplašināšanu saistībā ar pavasara gadalaiku, draudzības un pacietības akcentēšanu un savu emociju iepazīšanu.

Metodiskajā materiālā piedāvāto trīs lugu izmantošana ir saistīta ar pirmsskolas mācību jomām un definētajām caurviju prasmēm (sk. 1. tabulu 9.–10. lpp.)

Metodiskais materiāls drāmas elementu integrācijai pirmsskolā 4-5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei
 Ilze KANČA, Madara KĻAVIŅA, Zane SIPOVIČA, Aiga ANCĀNE

1. tabula

Bērnu un skolotāja darbību raksturojums un komunikatīvās kompetences attīstāmie elementi

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Mācību jomā, kurā integrē darbību	Attīstāmās caurviņu prasmes	Attīstāmie komunikatīvās kompetences aspekti
Klausās un vēro kā skolotāja lasa lugu.	Lasa lugu ar izteiksmi, žestiem, mainot balsi skaļumu un balsi intonāciju atbilstoši lugas saturam	Valodas mācību joma; Sociālā un pilsoniskā mācību joma; Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma.	Pašvadīta mācīšanās	<ul style="list-style-type: none"> • ieklausās otrā runātājā; • vēro runātāja sejas izteiksmi, ķermeņa valodu; • ieklausās balsi intonācijās; • paplašina vārdu krājumu.
Nosauc un raksturo lugā darbojošās personas, stāsta par lugā dzirdēto, runā par darbojošos personu emocijām.	Uzklausa bērnus, uzdod jautājumus, mudina bērnus vērtēt personāžu rīcību un emocijas	Valodas mācību joma; Sociālā un pilsoniskā mācību joma; Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma.	Pašvadīta mācīšanās; Sadarbība; Kritiskā domāšana un problēmrisināšana	<ul style="list-style-type: none"> • ieklausās otrā runātājā; • mācās gaidīt savu kārtu, lai atbildētu uz jautājumu vai izteiktu savu viedokli; • mācās veidot paplašinātus teikumus.
Klausās un vēro, kā skolotāja lasa lugu.	Lasa lugu otrreiz. Rosina bērnus pievērst uzmanību lugas varoņiem, kuru vēlētos attēlot.	Valodas mācību joma; Sociālā un pilsoniskā mācību joma; Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma.	Pašvadīta mācīšanās.	<ul style="list-style-type: none"> • ieklausās otrā runātājā; • vēro runātāja sejas izteiksmi, ķermeņa valodu; • ieklausās balsi intonācijā; • paplašina vārdu krājumu.
Kopā ar skolotāju vienojas par to, kādam mērķim iestudēs lugu.	Rosina bērnus izdomāt kādam mērķim varētu iemācīties atveidot lugu.	Valodas mācību joma.	Sadarbība; Kritiskā domāšana un problēmrisināšana.	<ul style="list-style-type: none"> • ieklausās otrā runātājā; • mācās gaidīt savu kārtu, lai atbildētu uz jautājumu vai izteiktu savu viedokli; • mācās veidot paplašinātus teikumus.
Bērni izvēlas lomu, kuru vēlētos atveidot. Vienojušies (ar skolotāja palīdzību) savā starpā kā spēlēs, ja uz vienu lomu ir pieteikušies vairāki bērni. Piedāvā savus risinājumus.	Organizē lomu sadali, piedāvājot bērniem kartinā ar lugas varoņu attēliem, runā par to, ka visi nevar būt vienas lomas atveidotāji. Rosina bērnus risināt problēmsituāciju, ja vienu lomu izvēlas vairāki bērni, piedāvājot, piemēram, izlozēt. Palīdz bērniem, kuri nav izvēlējušies sev lomu. Rosina blakus kartinām ar lugas varoņu attēliem novietot savu vārdu.	Valodas mācību joma; Sociālā un pilsoniskā mācību joma; Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma.	Sadarbība; Kritiskā domāšana un problēmrisināšana; Jaunrade un uzņēmējspēja; Pašvadīta mācīšanās.	<ul style="list-style-type: none"> • ieklausās otrā runātājā; • mācās gaidīt savu kārtu, lai atbildētu uz jautājumu vai izteiktu savu viedokli; • mācās veidot paplašinātus teikumus.

Metodiskais materiāls drāmas elementu integrācijai pirmsskolā 4-5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei
 Ilze KANČA, Madara KĻAVIŅA, Zane SIPOVIČA, Aiga ANCĀNE

Bērņa darbība	Skolotāja darbība	Mācību jomā, kurā integrē darbību	Attīstāmās caurviju prasmes	Attīstāmie komunikatīvās kompetences aspekti
Stāsta, kādi noteikumi ir jāievēro darbojoties un attēlojot izrādi.	Rosina domāt par noteikumiem, kas jāievēro, sagatavojot nepieciešamos materiālus un spēlējot lugu.	Valodas mācību joma; Sociālā un pilsoniskā mācību joma.	Pilsoniskā līdzdalība; Jaunrade un uzņēmējspēja; Sadarbība.	<ul style="list-style-type: none"> ieklausās otrā runātājā; mācās gaidīt savu kārtu, lai atbildētu uz jautājumu vai izteiktu savu viedokli; mācās veidot paplašinātus teikumus.
Sagatavo lugai atbilstošu vidi ar nepieciešamajiem materiāliem, rekvizītiem.	Rosina domāt, kas ir nepieciešams, lai iekārtotu vidi lugas spēlēšanai.	Valodas mācību joma; Sociālā un pilsoniskā mācību joma; Tehnoloģiju mācību joma.	Sadarbība; Jaunrade un uzņēmējspēja; Pašvadīta mācīšanās.	<ul style="list-style-type: none"> ieklausās otrā runātājā; mācās gaidīt savu kārtu, lai atbildētu uz jautājumu vai izteiktu savu viedokli; mācās veidot paplašinātus teikumus.
Spēlē lugu, atkārtoti skolotājas teikto. Mācās izmantot žestus, runas intonāciju, kustības atbilstoši situācijai.	Skolotāja lēni un ar izteiksmi lasa lugu. Skaidro bērniem nesaprotamās lugas situācijas, pievēršot uzmanību pareizai skaņu izrunai, teikumu veidošanai.	Valodas mācību joma; Sociālā un pilsoniskā mācību joma; Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma; Dabaszinātņu mācību joma; Matemātikas mācību joma; Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma.	Sadarbība; Jaunrade un uzņēmējspēja; Pašvadīta mācīšanās.	<ul style="list-style-type: none"> ieklausās otrā runātājā; mācās gaidīt savu kārtu, lai atbildētu uz jautājumu vai izteiktu savu viedokli; mācās veidot paplašinātus teikumus; paplašina vārdu krājumu; mācās precīzi izrunāt skaņas; mācās pareizi darināt vārdus; mācās izmantot atbilstošas sejas izteiksmes, kustības, žestus, ķermeņa stāvokli; mācās runājot veidot acu kontaktu; mācās izteiksmīgumu.

Metodiskais materiāls drāmas elementu integrācijai pirmsskolā 4-5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei

Ilze KANČA, Madara KĻAVIŅA, Zane SIPOVIČA, Aiga ANCĀNE

Luga „Rudens prieki”

Lomās: vāverēns Riks, zaķēns Varis, ezīši Miks, Zigis un Adatiņa, vāverīte Brūnīte, zaķenīte Cilpiņa (pielikumā attēlu kartiņas)

Kādu rītu vāverēns Riks pamodās pavisam noskumis. Vasara bija viņa mīļākais gadalaiks, taču rīti un vakari palika arvien vēsāki, lapas pamazām sāka dzeltēt un sārtoties. Mākoņi debesīs arvien biežāk atnesa lietu un kuplo asti vajadzēja ķemmēt divreiz biežāk, jo brāzmainais vējš to purināja katru mīļu brīdi.

Vāverēns Riks: Brr, man tas nepatīk. Pavisam nepatīk. Ļoti, ļoti nepatīk. – *teica vāverēns ķemmējot pinkaino asti un drūmi skatoties pa logu.*

Te pēkšņi viņš izdzirdēja savādu skaņu. Koka pakājē kāds līksmi svilpoja.

Vāverēns Riks: Kurš gan var priecīgi svilpot tik briesmīgā rudens dienā? – *Viņš paskatījās lejup un ieraudzīja tur savus draugu zaķēnu Vari.*

Vāverēns Riks: Hei, Vari! Kāpēc tu trokšņo tik agrā rītā?

Zaķēns Varis: Es netrokšņoju, es svilpoju. Šorīt ir tik jauks rīts, un man ir labs garastāvoklis.

Vāverēns Riks: Kā tev var būt labs garastāvoklis? Rudens ir klāt. Visi prieki beigušies.

Zaķēns Varis: Ak, tu, īgņa! Nāc, es tev parādīšu, ka arī rudenī var priecāties!

Vāverēns Riks nopūtās un dusmīgi un lēni devās draugam līdzi. Viņi gāja, līdz nokļuva kādā meža klajumā, kur ezītis Zigis un ezītis Miks lasīja sēnes.

Ezītis Zigis: Labrīt, draugi! Paskat, cik daudz sēņu mēs esam salasījuši!

Ezītis Miks: Nu gan mums būs garda mielošanās!

Ezītis Zigis un ezītis Miks sāka dziedāt:

Lielas bekas, gailenes,
Lācenes un bērslapes,
Ēdīsim mēs visas viņas,
Būs mums gardas vakariņas.

Zaķēns Varis pievienojās dziesmai:

Alksnenes un cūcenes,
Dzeltenīgās sērpiepes.
Tikai neņem mušmires –
Tās nav mūsu draudzenes!

Ezītis Miks: Vai jūs varētu mums palīdzēt salasīt atlikušās sēnes?

Ezītis Zigis: To ir tik daudz, ka esam pavisam piekusuši.

Vāverēns Riks un zaķēns Varis piekrita. Kad visas sēnes bija salasītas, draugi priecīgi dziedāja dziesmiņu vēlreiz, sadevās rokās un uzdejoja.

Lielas bekas, gailenes,
Lācenes un bērslapes,
Ēdīsim mēs visas viņas,
Būs mums gardas vakariņas.
Alksnenes un cūcenes,
Dzeltenīgās sērpiepes.
Tikai neņem mušmires –
Tās nav mūsu draudzenes!

Vāverēns Riks: Vai rudenī var priecāties vēl kaut kā?

Ezītis Miks: Jā! Es jums parādīšu, kur var kaut ko jauku iemācīties!

Metodiskais materiāls drāmas elementu integrācijai pirmsskolā 4-5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei

Ilze KANČA, Madara KĻAVIŅA, Zane SIPOVIČA, Aiga ANCĀNE

Draugi turpināja ceļu, līdz nonāca pie liela celma. Tur vāverīte Brūnīte, zaķenīte Cilpiņa un ezīte Adatiņa gatavoja kaut ko no kastaņiem un zīlēm.

Vāverēns Riks: Labrīt! Ko jūs darāt?

Zaķenīte Cilpiņa: Es gatavoju kastaņu krelles.

Vāverīte Brūnīte: Es gatavoju zīļu rokassprādzes.

Ezīte Adatiņa: Es gatavoju gredzenus no zīļu cepurītēm!

Vāverēns Riks: Es nemaz nezināju, ka no kastaņiem un zīlēm var sanākt kaut kas tik skaists!

Zaķēns Varis: Arī es nezināju. Vai palīdzēsiet arī mums kaut koizgatavot?

Zaķenīte Cilpiņa, vāverīte Brūnīte: Jā! Mēs jums palīdzēsim!

Viņi tik cītīgi darbojās, ka vāverēns Riks bija pavisam aizmirsis savu īgno garastāvokli. Tā vietā tagad viņš priecīgi dungoja un šūpoja asti. Kad darbs bija paveikts, draugi ļoti lepojās ar savu veikumu.

Ezītis Zigis: Re! Es uztaisīju auto ar kastaņu riteņiem!

Zaķēns Varis: Bet es – krelles māmiņai!

Vāverēns Riks: Bet man ir skaista virtene, ar ko izrotāt savu namiņu.

Ezīte Adatiņa: Jums gan labi izdevies! Bet vai gribat zināt noslēpumu?

Visi: Jā!

Ezīte Adatiņa: Tepat netālu, aiz meža, ir varens rudens atrakciju parks. Vai gribat, lai es jums to parādu?

Visi: Jā!

Ezīte Adatiņa rādīja ceļu pa meža taku līdz viņi nonāca pie milzīgas, krāsainas rudens lapu kaudzes.

Ezīte Adatiņa: Esam galā.

Vāverēns Riks: Bet kur tad atrakciju parks? Tā jau tikai lapu kaudze!

Vāverīte Brūnīte: Ak, tu, īgņa! Skaties!

Vāverīte Brūnīte atsperīgi ieleca lapu kaudzē. Zaķenīte Cilpiņa pilnām saujām grāba lapas un meta tās gaisā – tas izskatījās pēc krāsaina lietus. Ezīte Adatiņa sāka ripot no lapu kaudzes kā no slidkaniņa. Draugi pievienojās un spēlējās lielajā lapu kaudzē līdz pat tumsai.

Ezītis Zigis: Kas to būtu domājis, ka no parastas lapu kaudzes sanāk tik lielisks atrakciju parks?

Zaķēns Varis (žāvājas): Esmu tik piekusis. Laikam tepat arī aizmigšu.

Vāverēns Riks: Vai rīt nāksim atkal?

Visi: Jā!

Vāverēns Riks: Šī bija lieliska diena. Man šķiet, ka rudens arī būs mans mīļākais gadalaiks.

Luga „Ziemas sporta svētki mežā”

Lomās: lācis Francis, zaķenīte Lūsija, āpsis Leons, ezis Pauls, lapsa Signe, murkšķis Tomass, vilks Gusts, briedis Karls un lūsene Justīne (pielikumā attēlu kartiņas).

Jau labu laiku visi jauktā meža iemītnieki gatavojās lielākajam notikumam pēdējo gadu laikā. Kopš lācis Francis rudenī, pirms ziemas miega, bija uzlicis afišu par ziemas sporta svētkiem, neviens dzīvnieks mežā nespēja nosēdēt mierīgi. Katrs gatavojās šim pasākumam, kā mācēja. Un beidzot ilgi gaidītā diena bija klāt.

Noskanēja modinātājs, un lācis Francis strauji pielēca kājās. Viņš bija iestatījis modinātāju, kad devās ziemas miegā, lai nenogulētu savu startu slēpošanas sacensībās. Francis iztīrīja zobus, paķēra maisu ar āboliem, ko uzkost pa ceļam, paņēma savas slēpes un devās uz pulcēšanās vietu.

Metodiskais materiāls drāmas elementu integrācijai pirmsskolā 4-5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei

Ilze KANČA, Madara KĻAVIŅA, Zane SIPOVIČA, Aiga ANCĀNE

Zaķenītei Lūsijai bija laba oma. Viņa priecīgi dangoja dziesmiņu, mazgājot muti un ķepiņas. Zaķenīte cerēja uz labiem rezultātiem, jo bija cītīgi trenējusies daiļslidošanā katru dienu. Pabeigusi rīta mazgāšanos, Lūsija paņēma mugursomu un devās uz sacensībām.

Lācis Francis nesteidzīgi, ābolus grauzdams, soļoja uz noteikto sacensību vietu – pie lielā ozola. Ejot garām drauga āpša Leona alai, lācis redz, ka taka aizsnigusi. Izskatās, ka šoziem neviens no āpša alas nav nācis ārā.

Lācis Francis (domīgi): Dīvaini... Āpsim vajadzēja mosties jau pirms pāris mēnešiem. Viņš taču organizē mūsu sporta svētkus! Iešu apskatīties, vai ar āpsi viss kārtībā!

Lācis piekļauvē pie durvīm. Durvis atver samiegojies āpsis, viņš ieaicina lāci iekšā.

Lācis Francis: Leon, vai tev prāts! Tādā dienā tu pa mājām gulšņā!

Āpsis Leons (apmulsis): Kas tad šodien par tādu īpašu dienu?

Lācis Francis: Kā? Tu aizmirsi? Meža ziemas sporta svētki!

Āpsis Leons (saķer galvu): Nevar būt! Mans modinātājs... Tas nenozvanīja!

Lācis Francis (vērojot āpša modinātāju): Kā tad! Tam taču nav pat baterijas!

Āpsis Leons: Nav ko spriedelēt par modinātāju. Jāsteidzas pie lielā ozola.

Abi draugi steidzas pie lielā ozola. Kad viņi ir klāt, redz, ka sācies pamatīgs tracis. Visi meža iemītnieki sapulcējušies. Viņi ir neapmierināti.

Meiteņu hokeja komandas treneris ezis Pauls ir ļoti dusmīgs.

Ezis Pauls: Es šogad negāju gulēt ziemas miegu, lai meitenes sagatavotu sacensībām. Bet kāda jēga? Mums nav laukuma, kur spēlēt. Ledus ir zem sniega!

Zaķene Lūsija (dusmīgi): Kā lai mēs slidojam? Sniegs nav notīrīts no dīķa!

Arī viltņiece lapsa Signe nespēj palikt malā.

Lapsa Signe: Bet ko skatītājiem teikt? Arī par mums neviens nav padomājis.

Murkšķis Tomass: Tieši tā! Mums pat nav vietas, kur apsēsties. Vai bija jēga mosties ziemas vidū?

Lapsa Signe: Tā bija liela kļūda – uzticēt sporta svētkus rīkot āpsim.

Lācis Francis: Ko jūs, draugi! Vai jums pašiem nav gadījies kļūdīties?

Vilks Gusts (neizpratnē): Bet ko nu lai dara? Vai veltīgi esam šeit pulcējušies?

Āpsis Leons (bailīgi): Varbūt varam visi kopā ātri visu sakārtot un rīkot sacensības, kā bija plānots?

Lapsa Signe: Ko vēl ne?! Pienāks vakars, kamēr pabeigsim tīrīt sniegu. Nesanāks nekādi svētki. Netaisos tajā iesaistīties!

Lapsa izslien augšā degunu un dodas prom. Neviens cits viņai nesteidzas pievienoties.

Āpsis Leons: Man ir ideja!

Viņš pasauc malā treneri Paulu. Abi kaut ko klusām sarunā, dod „5” vien otram un atgriežas pie pārējiem.

Ezis Pauls: Man vajadzēs četrus drošminiekus.

Vilks Gusts, lācis Francis, briedis Karls un lūsene Justīne ieziet priekšā. Pauls iedod katram sniega lāpstu, nostāda visus vienā rindā dīķa malā.

Ezis Pauls: Skaitīšu līdz 3, tad sāciet tīrīt sniegu! Kurš pirmais iztīra sniegu savā laukumā – būs uzvarētājs.

Viens mirklis, un dīķis tīrs no sniega. Tā pamazām, nomainot tīrītājus, viss laukums ap lielo ozolu pāris stundās tīrs un kārtīgs.

Āpsis Leons uzvarētājiem pasniedz medaļas. Visi cienājas ar karstu šokolādi, Leona un Franča sagādātajiem gardumiem un priecājas par kopā būšanu un labi pavadīto laiku.

Lapsa Signe visu vēro no netālā krūmāja. Viņa nevar saņemties un nākt atvainoties par savu uzpūtību. Āpsis Leons pamana nabadzīti, pienāk viņai klāt.

Āpsis Leons: Nāc nu bariņā! Kopā drošāk un jautrāk!

Metodiskais materiāls drāmas elementu integrācijai pirmsskolā 4-5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei

Ilze KANČA, Madara KĻAVIŅA, Zane SIPOVIČA, Aiga ANCĀNE

Āpsis Leons saņem lapsu aiz rokas un aizved pie citiem svētku dalībniekiem. Visi viņu laipni uzņem. Āpsis Leons uzkāpj uz celma, lai teiktu svētku uzrunu.

Āpsis Leons: Paldies, draugi! Paldies par palīdzību, sapratni un atbalstu! Es priecājos, ka man apkārt ir tik daudz draugu.

Lācis Francis: Mums šodien sanāca īsti draudzības un sporta svētki.

Luga „Pirmais pavasaris”

Lomās: tulpe, narcise, sniegpulkstenītis, slieka, kadiķis (pielikumā attēlu attēli).

Bija saulaina pavasara diena. No zemes savu deguntiņu izbāza tulpes zaļganais asns. Viņš dziļi ieelpoja pavasara smaržu. Asns katru dienu stiepās arvien garāks.

Kādu rītu tulpe bija izstiepusies pietiekoši gara, lai varētu izstaipt rokas, pacilāt kājas un palūkoties apkārt.

Tulpe: Mhm... Nekā interesanta. Blakus tikai kaut kādi necili asni un krūmi.

Narcise: Neesam nemaz tik necili.

Tulpe: Kā tad ne? Daudz tievāki un smalkāki par mani. Kas no jums var sanākt?

Narcise: No mums sanāks graciozas narcises.

Tulpe: Narcises? Kas tās tādas?

Sniegpulkstenītis: Tu nezini, kas ir narcises? Tad jau tu esi jauniņais?

Tulpe: Tieši tā! Mani tikai pagājušajā rudenī šeit iestādīja. Nesaprotu, kāpēc izvēlējās tik sliktu vietu.

Sniegpulkstenītis: Kas vainas vietai?

Tulpe: Vietai varbūt nav ne vainas, tikai kaimiņi gan nav tie labākie.

Narcise: Ko mēs tev paspējām nodarīt?

Tulpe: Ar šādiem vienkāršiem kaimiņiem mana zieda skaistumu neviens neredzēs.

Sniegpulkstenītis: Ja jau esam necili, tad tu mūs visus pārspēsi un būsi pats skaistākais.

Tulpe: Būšu jau arī. Tikai to neviens neredzēs. Jūsu necilie ziedi nomāks manu daiļumu.

Narcise (smiedamies): Jā, tev gan būs smaga dzīve ar mums!

Tā gāja dienas, ziedi stiepās garāki, sniegpulkstenītis ziedēja pilnā sparā. Tulpe kļuva arvien īgnāka.

Tulpe: Par ko man tāds sods? Dzīve šajā biezoknī ir tik smaga...

Sniegpulkstenītis: Šeit dzīve nav smaga. Bet, ko gan tādām īgnām var iestāstīt?

Tulpe: Kā lai neīgņojas, ja visu skaisto skatu aizsedz krūms, no kura nav nekādas jēgas? Ne tas zied, ne tas ko saka.

Narcise: Mūsu kadiķi neaiztiec! Viņš ir mūsu mūžzaļais sargs.

Tulpe (smīnot skatās uz kadiķi): Sargs atradies!

Slieka, vairs nespējama klausīties iedomīgajā tulpē, izbāž galvu no zemes.

Slieka: Es šo īgņu vairs nespēju izturēt!

Tulpe: Tad neklausies un rocies prom!

Sniegpulkstenītis: Kā tu bez sliekām spēsi uzirdināt zemi?

Tulpe: Man tas nav vajadzīgs!

Slieka (aizvainota): Ļoti jauki! Par vienu īgņu klientu mazāk.

Gāja laiks, sniegpulkstenītis jau bija noziedējies, taču narcīšu un tulpes asni jau bija izauguši un priecēja visus ar saviem krāšņajiem ziediem. Visi, izņemot tulpi, baudīja pavasari. Visi smējās un priecājās. Tikai ne tulpe. Viņa īgna stāvēja cietajā, neuzirdinātajā zemē. Debesis sāka pildīties ar tumšiem mākoņiem.

Narcise: Tuvojas negaiss!

Metodiskais materiāls drāmas elementu integrācijai pirmsskolā 4-5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei

Ilze KANČA, Madara KĻAVIŅA, Zane SIPOVIČA, Aiga ANCĀNE

Visi pavērās debesīs. Tulpe nezināja, kas ir negaiss. Viņa par to bija tikai dzirdējusi. Viņai nebija ne jausmas, kā rīkoties negaisa laikā.

Apkārt bija dzirdamas stipras vēja brāzmas. Varēja redzēt, ka vējā lokās lielākie koki un krūmi. Narcises, tulpe un sniegpulstenītis bija kadiķa aizsegā, tāpēc nejuta uz savas ādas stipro vēju. Draudīgi mākoņi strauji pietuvojās. Varēja dzirdēt, ka no gaisa sāk kaut kas birt.

Narcise: Krusa! Visi uzmanās!

Tulpe juta, ka sāk no bailēm trīcēt. Kadiķis pieliecās tuvāk puķēm un piesedza tās, lai paglābtu no krusas graudu triecieniem. Arī tulpei atradās vieta kadiķa azotē.

Pēc pārdzīvotā negaisa tulpe jutās neomulīgi. Viņa bija izturējusies tik nekrietni pret visiem apkārtējiem, bet pretī saņēmusi tikai labu.

Tulpe: Piedodiet, lūdzu! Es biju muļķis. Nenovērtēju, kas man dots.

Narcise: Izbeidz! Mēs visi saprotam, ka sākums svešā vietā ir grūts.

Arī kadiķis vairs nevarēja klusēt.

Kadiķis: Laipni lūgts mūsu bariņā!

Kopš tā laika kadiķis cauru gadu vēroja savu mīlo puķu pārvērtības. Katru rudeni nolika tās gulēt zem biezas sniega kārtas, lai pavasarī atkal gaidītu tikšanos.

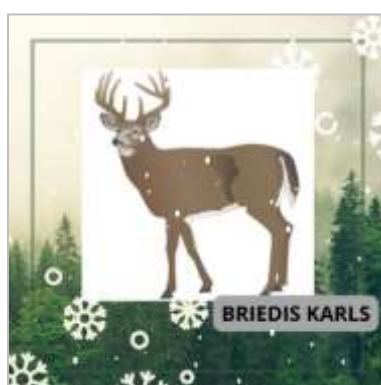
Attēlu kartiņas lugai „Rudens prieki”

Metodiskais materiāls drāmas elementu integrācijai pirmsskolā 4-5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei

Ilze KANČA, Madara KĻAVIŅA, Zane SIPOVIČA, Aiga ANCĀNE

Attēlu kartiņas lugai „Ziemas sporta spēles”

Metodiskais materiāls drāmas elementu integrācijai pirmsskolā 4-5 gadus vecu bērnu komunikatīvās kompetences pilnveidei

Ilze KANČA, Madara KĻAVIŅA, Zane SIPOVIČA, Aiga ANCĀNE

Attēlu kartiņas lugai „Pirmais pavasaris”

BĒRNU UZVEDĪBAS PROBLĒMU NOVĒROŠANAS RĪKS

Daina Kraule, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija

Izstrādātā rīka **mērķis**: fiksēt pirmsskolas vispārīzglītojošās programmas audzēkņu ar uzvedības novērošanu un problēmu identificēšanu.

Metodiskais materiāls paredzēts pirmsskolas pedagogiem vienkāršai uzvedības problēmu identificēšanai vispārējās izglītības programmas grupās bērniem, kuriem nav attīstības traucējumu.

Apraksts

Uzvedības problēmu izpausmes (Auziņš et al., 2002; Bethere et al., 2013; Bornstein et al., 2010; Boulbijs, 1998; Boyd et al., 2015; McDonald, Kehler, Tough, 2018; Mwangangi, 2019; Shala, Dharmo, 2013; Wlodarczyk et al., 2017; u.c.) iedalītas pēc četriem kritērijiem: *manieres, agresija, distancēšanās, nepatstāvība*. Precīzākai identificēšanai kritērijs *agresija* tika iedalīts: verbālā un fiziskā agresija. Katram kritērijam nosauktas to raksturojošās bērna uzvedības izpausmes.

Izstrādātais rīks veidots anketas formātā. Skolotājs norāda anketas aizpildīšanas datumu un aizpilda profila jautājumi par novēroto bērnu: *vārds; uzvārds; dzimums; vecums; vecums, kurā bērns sācis apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi*.

Pie katras no piedāvātajām uzvedības problēmu izpausmēm skolotājs atzīmē:

- 0 = neatbilst;
- 1 = daļēji atbilst;
- 2 = atbilst.

Skolotājs atzīmē arī identificētās uzvedības problēmu izpausmes pēc to:

- smaguma - *viegli (atsevišķu maznozīmīgu uzvedības normu pārkāpumi), smagi (nozīmīgi uzvedības normu pārkāpumi, apdraudot savas vai citu pamat tiesības);*
- plašuma - *situatīvas (saistītas ar atsevišķām situācijām, īpašiem apstākļiem), vispārējas (izpaužas gandrīz visās bērna dzīves vidēs);*
- biežuma - *salīdzinot ar tā paša vecuma un dzimuma bērnu normām atbilstošo uzvedību līdzīgās situācijās: reti, bieži, visu laiku;*
- ilguma - *laiks, kurš pagājis no uzvedības nevēlamo izpausmju konstatēšanas: mazāk par 6 mēnešiem; vairāk par 6 mēnešiem; 1 gads un vairāk.*

Tiek piedāvāts arī pievienot komentārus brīvā formātā par novēroto bērnu uzvedības problēmu ietekmi uz bērna attīstību un to noturību.

Bērnu uzvedību ietekmējošie faktori (bioloģiskie, psiholoģiskie, sociālie) savā starpā var pārklāties, kas padara uzvedības problēmu identificēšanu sarežģītāku, tādēļ uzvedība ir jānovēro vismaz 6 mēneši pēc to cēloņiem, noturības un intensitātes.

Lietojot rīku ilgāku laiku, iespējams fiksēt bērna uzvedības izpausmes dinamiskā, kas ir noderīgs atbalsta materiāls sarunās ar vecākiem un/vai speciālistiem (sk. 1. tabulu 19.–21. lpp.).

Bērnu uzvedības problēmu novērošanas rīks

Daina KRAULE

1. tabula

Pirmsskolas vecuma bērnu uzvedības problēmu novērošanas rīks

Datums:	Bērna Vārds Uzvārds:	Bērna dzimums: meitene ☐ zēns ☐
Bērna vecums gados:		Kādā vecumā bērns sācis apmeklēt PII (ja ir zināms)?
Lūdzu, aizpildiet šo anketu, lai atspoguļotu jūsu viedokli par bērna uzvedību, pat ja citu viedoklis atšķiras no Jūsu. Jūties brīvi rakstīt papildu komentārus 3. lapā paredzētajā vietā. Lūdzu, atbildiet uz visiem jautājumiem, cik vien iespējams, pat ja daži, šķiet, neattiecas uz bērnu.		
Zemāk ir dots saraksts ar bērnu uzvedības problēmu izpausmēm. Katrā apgalvojumā, kas atbilst bērnam tagad vai pēdējo 6 mēnešu laikā, lūdzu, apvelciet 0 = Neatbilst 1 = Daļēji atbilst 2 = Atbilst		
MANIERES 0 1 2 Nespēj mierīgi nosēdēt/noturēt uzmanību 0 1 2 Ir ļoti skaļš(a), klaigā 0 1 2 Nekārtīgs(a) 0 1 2 Nepacietīgs(a), nespēj pagaidīt, visu vēlas tagad 0 1 2 Viegli sarūgtināms(a) 0 1 2 Nedalās ar mantām, rotaļlietām u.c. 0 1 2 Spēlējas ar ēdienu 0 1 2 Nepilda pienākumus 0 1 2 Bojā mantas (izklaides nolūkos)	Uzvedības izpausmes, kuras atzīmējāt ar 2 novērtējiet (atzīmējiet ar x) pēc šādiem rādītājiem:	
	Smagums	☐ Viegli (atsevišķu maznozīmīgu uzvedības normu pārkāpumi) ☐ Smagi (nozīmīgi uzvedības normu pārkāpumi, apdraudot savas vai citu pamat tiesības)
	Plāšums	☐ Situatīvas (saistītas ar atsevišķām situācijām, īpašiem apstākļiem) ☐ Vispārējas (izpaužas gandrīz visās bērna dzīves vidēs)
	Biežums	Salīdzinot ar tā paša vecuma un dzimuma bērnu normām atbilstošo uzvedību līdzīgās situācijās. ☐ reti ☐ bieži ☐ visu laiku
	Ilgums	Laiks, kurš pagājis no uzvedības nevēlamo izpausmju parādīšanās. ☐ mazāk par 6 mēnešiem ☐ vairāk par 6 mēnešiem ☐ 1 gads un vairāk
AGRESIJA 0 1 2 Zina, saprot, bet neievēro/pārkāpj noteikumus 0 1 2 Viegli aizkaitināms(a) 0 1 2 Atriebīgs(a) (tieši) 0 1 2 Atriebīgs(a), manipulē – uzkurina citus izdarīt kādam pāri (netieši) 0 1 2 Atriebīgs(a) – nespēj atriekties stiprākajam, aiz dusmām nodara pāri kādam, kas ir vājāks (netieši) 0 1 2 Greizsirdīgs(a)	Smagums	☐ Viegli (atsevišķu maznozīmīgu uzvedības normu pārkāpumi) ☐ Smagi (nozīmīgi uzvedības normu pārkāpumi, apdraudot savas vai citu pamattiesības)
	Plāšums	☐ Situatīvas (saistītas ar atsevišķām situācijām, īpašiem apstākļiem) ☐ Vispārējas (izpaužas gandrīz visās bērna dzīves vidēs)

Bērnu uzvedības problēmu novērošanas rīks

Daina KRAULE

<p>0 1 2 Pārāk pieķeras pieaugušajam (greisirdības dēļ)</p> <p>0 1 2 Izaicinošs(a)</p> <p>0 1 2 Nejūtas vainīgs(a) pēc nepareizas rīcības</p> <p>0 1 2 Dusmu izplūdumi, nesavaldīgs(a)</p> <p>0 1 2 Nebaidās no soda</p> <p>0 1 2 Traucē citus</p> <p>0 1 2 Neiesaistās mācību procesā</p> <p>0 1 2 Atsakās pildīt skolotāja norādījumus</p> <p>0 1 2 Atsakās ēst</p> <p>0 1 2 Atsakās gulēt (diendusā)/traucē citus</p>	Biežums	<p>Salīdzinot ar tā paša vecuma un dzimuma bērnu normām atbilstošo uzvedību līdzīgās situācijās.</p> <p>☐ reti</p> <p>☐ bieži</p> <p>☐ visu laiku</p>
<p>VERBĀLA AGRESIJA</p> <p>0 1 2 Strīdas</p> <p>0 1 2 Melo</p> <p>0 1 2 Lamājas (necenzētiem vārdiem)</p> <p>0 1 2 Kliedz (uz dusmu pamata)</p> <p>0 1 2 Aizvaino, apsūkā citus</p> <p>0 1 2 Vaino citus</p> <p>0 1 2 Daudz raud (ar nolūku piesaistīt uzmanību/ manipulēt, panākt savu)</p> <p>0 1 2 Raud, lai iegūtu uzmanību</p> <p>0 1 2 Neatbild, kad ar viņu runā</p> <p>0 1 2 Skatās tukšumā, izliekas aizņemts(a)</p>	Smagums	<p>☐ Viegli (atsevišķu maznozīmīgu uzvedības normu pārkāpumi)</p> <p>☐ Smagi (nozīmīgi uzvedības normu pārkāpumi, apdraudot savas vai citu pamattiesības)</p>
	Plašums	<p>☐ Situatīvas (saistītas ar atsevišķām situācijām, īpašiem apstākļiem)</p> <p>☐ Vispārējas (izpaužas gandrīz visās bērna dzīves vidēs)</p>
<p>FIZISKA AGRESIJA</p> <p>0 1 2 Vandālē (uz dusmu pamata)</p> <p>0 1 2 Dara pāri dzīvniekiem vai cilvēkiem bez iemesla</p> <p>0 1 2 Atņem mantas</p> <p>0 1 2 Zog</p> <p>0 1 2 Bēguļo prom</p> <p>0 1 2 Pretojas tualetes apmācībai</p> <p>0 1 2 Atsakās sēsties pie galda ēdienreīžu laikā</p> <p>0 1 2 Uzbrūk citiem</p> <p>0 1 2 Kaujas</p>	Smagums	<p>☐ Viegli (atsevišķu maznozīmīgu uzvedības normu pārkāpumi)</p> <p>☐ Smagi (nozīmīgi uzvedības normu pārkāpumi, apdraudot savas vai citu pamattiesības)</p>
	Plašums	<p>☐ Situatīvas (saistītas ar atsevišķām situācijām, īpašiem apstākļiem)</p> <p>☐ Vispārējas (izpaužas gandrīz visās bērna dzīves vidēs)</p>
	Biežums	<p>Salīdzinot ar tā paša vecuma un dzimuma bērnu normām atbilstošo uzvedību līdzīgās situācijās.</p> <p>☐ reti</p> <p>☐ bieži</p> <p>☐ visu laiku</p>
	Ilgums	<p>Laiks, kurš pagājis no uzvedības nevēlamo izpausmju parādīšanās.</p> <p>☐ mazāk par 6 mēnešiem</p> <p>☐ vairāk par 6 mēnešiem</p> <p>☐ 1 gads un vairāk</p>

Bērnu uzvedības problēmu novērošanas rīks

Daina KRAULE

<p>0 1 2 Pats(i) sev dara pāri (sit, skrāpē, kniebj, u.c.)</p>	<p>Ilgums</p>	<p>Laiks, kurš pagājis no uzvedības nevēlamo izpausmju parādīšanās.</p> <p>☐ mazāk par 6 mēnešiem</p> <p>☐ vairāk par 6 mēnešiem</p> <p>☐ 1 gads un vairāk</p>
<p>DISTANCĒŠANĀS</p> <p>0 1 2 Neiesaistās rotaļās ar citiem bērniem</p> <p>0 1 2 Neizrāda interesi par apkārt notiekošo</p> <p>0 1 2 Baidās/atsakās izmēģināt jaunas lietas</p> <p>0 1 2 Pārāk kautrīgs(-a) vai bikls(-a)</p> <p>0 1 2 Baidās no noteiktām lietām/vietām - lūgums norādīt</p>	<p>Smagums</p>	<p>☐ Viegli (atsevišķu maznozīmīgu uzvedības normu pārkāpumi)</p> <p>☐ Smagi (nozīmīgi uzvedības normu pārkāpumi, apdraudot savas vai citu pamattiesības)</p>
	<p>Plašums</p>	<p>☐ Situatīvas (saistītas ar atsevišķām situācijām, īpašiem apstākļiem)</p> <p>☐ Vispārējas (izpaužas gandrīz visās bērna dzīves vidēs)</p>
	<p>Biežums</p>	<p>Salīdzinot ar tā paša vecuma un dzimuma bērnu normām atbilstošo uzvedību līdzīgās situācijās.</p> <p>☐ reti</p> <p>☐ bieži</p> <p>☐ visu laiku</p>
	<p>Ilgums</p>	<p>Laiks, kurš pagājis no uzvedības nevēlamo izpausmju parādīšanās.</p> <p>☐ mazāk par 6 mēnešiem</p> <p>☐ vairāk par 6 mēnešiem</p> <p>☐ 1 gads un vairāk</p>
<p>NEPATSTĀVĪBA</p> <p>0 1 2 Pieķeras pieaugušajam, pārāk atkarīgs(a)</p> <p>0 1 2 Pastāvīgi meklē palīdzību</p> <p>0 1 2 Nerotaļājas, visur seko pieaugušajam</p> <p>0 1 2 Pārāk apbēdināts(-a), kad viņu šķir no vecākiem</p> <p>0 1 2 Baidās/nemēģina izpildīt darbu patstāvīgi, pastāvīgi raud/čīkst, lai iegūtu pieaugušā palīdzību</p>	<p>Smagums</p>	<p>☐ Viegli (atsevišķu maznozīmīgu uzvedības normu pārkāpumi)</p> <p>☐ Smagi (nozīmīgi uzvedības normu pārkāpumi, apdraudot savas vai citu pamattiesības)</p>
	<p>Plašums</p>	<p>☐ Situatīvas (saistītas ar atsevišķām situācijām, īpašiem apstākļiem)</p> <p>☐ Vispārējas (izpaužas gandrīz visās bērna dzīves vidēs)</p>
	<p>Biežums</p>	<p>Salīdzinot ar tā paša vecuma un dzimuma bērnu normām atbilstošo uzvedību līdzīgās situācijās.</p> <p>☐ reti</p> <p>☐ bieži</p> <p>☐ visu laiku</p>
	<p>Ilgums</p>	<p>Laiks, kurš pagājis no uzvedības nevēlamo izpausmju parādīšanās.</p> <p>☐ mazāk par 6 mēnešiem</p> <p>☐ vairāk par 6 mēnešiem</p> <p>☐ 1 gads un vairāk</p>
<p>Lūdzu, ierakstiet citas bērna uzvedības problēmas, kuras nebija minētas iepriekš:</p>		
<p>KOMENTĀRI</p>		

Literatūra

- Auziņš, A., Hadaņonoka, I., Liepiņa, A., Maslovska, K., Miezīte, S., Nobela, R., Ozols, E., Seile, M., Štaļģe L., Vabele, A., Visocka, I. (2002). *Skola visiem. Palīgs pedagogiem, psihologiem un vecākiem*. Rīga: Skolu atbalsta centrs.
- Bethere, D., Līdaka, A., Plostniece, A., Ponomorjova, J., Striguna, S. (2013). *Metodiskais materiāls pedagogiem darbam ar izglītojamiem, kuriem ir uzvedības traucējumi*. Rīga: VISC. Pieejams: <https://www.bti.gov.lv/lv/media/900/download>
- Bornstein, M. H., Hahn, C., & Haynes, O.M. (2010). Social competence, externalizing, and internalizing behavioral adjustment from early childhood through early adolescence: Developmental cascades. *Development and Psychopathology*, 22, 717–735. Pieejams: DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/S0954579410000416>
- Boyd, J., Barnett, W.S., Bodrova, E., Leong, D., J., Gomby, D. (2015). Promoting Children's Social and Emotional Development Through Preschool Education. *National Institute for Early Education Research*. Pieejams: <https://www.researchgate.net/publication/253323393>
- McDonald, S., Kehler, H. L., Tough, S. C. (2018). Risk factors for delayed social-emotional development and behavior problems at age two: Results from the All Our Babies/Families (AOB/F) cohort. *Health science report 1:e82*. DOI: <https://doi.org/10.1002/hsr2.82>
- Mwangangi, R., K. (2019). The Role of Family in Dealing with Juvenile Delinquency. *Scientific Research Publishing Open Journal of Social Sciences*, 7, 52-63. Pieejams: <http://www.scirp.org/journal/jss>
- Shala, M., Dhama, M., (2013). Prevalence of Behavioural and Emotional Problems among Two to Five Years Old Kosovar Preschool Children—Parent's Report. *Scientific Research Psychology*, 4, 12, 1008-1013. DOI: <http://dx.doi.org/10.4236/psych.2013.412146>
- Włodarczyk, O., Pawils, S., Metzner, F., Kriston, L., Klasen, F., Sieberer, U. & the BELLA study group. (2017). Risk and protective factors for mental health problems in preschoolaged children: cross-sectional results of the BELLA preschool study. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 11, Article No. 12. Pieejams: <https://link.springer.com/article/10.1186/s13034-017-0149-4>

BĒRNU RADOŠUMA NOVĒRTĒJUMS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS 3. POSMĀ

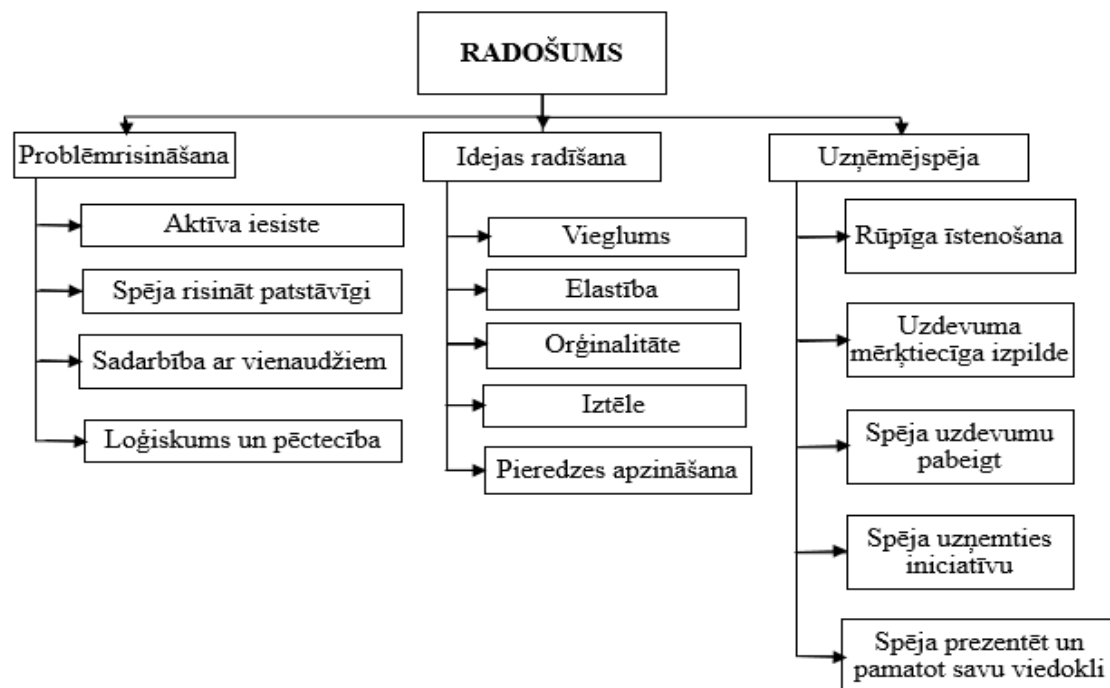
Endija Medvecka, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija

Mērķis: novērtēt pirmsskolas bērna kā radošas personības attīstību.

Materiāls paredzēts pirmsskolas pedagogiem, to var izmantot vecāki un citi interesanti, kuri strādā ar 5–7 gadus veciem bērniem.

Apraksts

Pamatojoties uz dažādu autoru (Deiviss, 1982; Sternberg, Williams, 1996; Fasko, 2001; Amabile, 2012; Aminolroaya, Yarmohammadian, Keshtiaray, 2015; Smilga, 2017; Brakovska, 2018; Walia, 2019; Zdanevych, Buchkivska, Greskova, Andriievskyi, Perminova, 2020; Briška, Kalēja-Gasparoviča, 2020) pētījumu atziņām apzināta radošuma struktūra un noteikti bērnu radošuma novērtēšanas 3 kritēriji un 14 rādītāji. (1. attēls)

1. attēls. Radošuma struktūra

Novērojot bērnu darbībā, vērtēšanai noteikti 5 līmeņi: 1 – netiek novērots, 2 – novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība; 3 - novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība, 4 – novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība, 5 – novērots patstāvīgi, gan pazīstamās, gan jaunās situācijās.

Metodiskais materiāls ietver:

- 1) 5–7 gadu vecu bērnu radošuma novērtēšanas lapas kritēriju raksturojošo rādītāju apraksts;
- 2) 5–7 gadu vecu bērnu radošuma novērtēšanas lapu pedagogam;
- 3) 5–7 gadu vecu bērnu radošuma novērtēšanas lapa vecākiem.

Bērnu radošuma novērtējums pirmsskolas izglītības 3. posmā
Endija MEDVECKA

5–7 gadu vecu bērnu radošuma novērtēšanas lapas kritēriju raksturojošo rādītāju apraksts

Kritērijs: problēmrisināšana

Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Aktīva iesaiste problēmrisināšanā	1 – Netiek novērots	Nekad neiesaistās problēmsituāciju risināšanā gan pazīstamās, gan jaunās situācijās, cenšas izvairīties no problēmsituācijām un to risināšanas.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Reti iesaistās problēmsituāciju risināšanā gan pazīstamās, gan jaunās situācijās, tomēr sev pazīstamās situācijās ar pedagoga vai vecāka pamudinājumu cenšas atrisināt problēmsituāciju.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Dažreiz iesaistās problēmsituāciju risināšanā pazīstamās situācijās, tomēr nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Bieži iesaistās problēmsituāciju risināšanā pazīstamās situācijās un nav nepieciešamas pamudinājums vai palīdzība, tomēr jaunās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Vienmēr aktīvi iesaistās problēmsituāciju risināšanā, gan pazīstamās, gan jaunās situācijās un risina problēmsituācijas bez pedagoga vai vecāka pamudinājuma vai palīdzības.
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Spēja risināt uzdevumus patstāvīgi	1 – Netiek novērots	Nespēj risināt uzdotos uzdevumus patstāvīgi gan pazīstamās, gan jaunās situācijās. Vienmēr nepieciešama palīdzība un arī ar palīdzību uzdevumu risināšana sagādā grūtības.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Reti spēj risināt uzdotos uzdevumus patstāvīgi pazīstamās situācijās, tikai ar pedagoga vai vecāku pamudinājumu vai palīdzību.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Dažreiz izdodas uzdevumus risināt patstāvīgi pazīstamās situācijās, dažreiz nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Bieži spēj risināt uzdotos uzdevumus patstāvīgi pazīstamās situācijās, jaunās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Vienmēr cenšas risināt uzdevumus patstāvīgi gan pazīstamās, gan jaunās situācijās, nav nepieciešama pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.

Bērnu radošuma novērtējums pirmsskolas izglītības 3. posmā
Endija MEDVECKA

Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Sadarbība ar vienaudžiem	1 – Netiek novērots	Nekad nesadarbojas ar vienaudžiem problēmsituāciju risināšanas laikā.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Reti sadarbojas ar vienaudžiem problēmsituāciju risināšanas laikā gan pazīstamās, gan jaunās situācijās. Biežāk problēmsituāciju izvēlas risināt viens pats, tomēr ar pedagoga vai vecāka pamudinājumu vai palīdzību pazīstamās situācijās, cenšas sadarboties ar vienaudžiem.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Dažreiz pats sadarbojas ar vienaudžiem problēmsituāciju risināšanas laikā pazīstamās situācijās, dažreiz pazīstamās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Bieži sadarbojas ar vienaudžiem problēmsituāciju risināšanas laikā pazīstamās situācijās, tomēr jaunās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Vienmēr sadarbojas ar vienaudžiem problēmsituāciju risināšanas laikā gan pazīstamās, gan jaunās situācijās, nav nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Loģiskums un pēctecība uzdevuma izpildes laikā	1 – Netiek novērots	Uzdevumus veic haotiski, neizprot secību, kādā veidā tiek veiktas darbības, lai izpildītu uzdevumu.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Pazīstamās situācijās reti uzdevumus veic pēctecīgi un loģiskā secībā, kā arī uzdevuma veikšanas laikā nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās dažreiz uzdevumus veic loģiski un pēctecīgi, kā arī uzdevuma veikšanas laikā nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās bieži uzdevumus veic loģiski un pēctecīgi, tomēr jaunās situācijās, lai veiktu uzdevumu loģiskā secībā nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Vienmēr gan pazīstamās situācijās, gan jaunās situācijās veic uzdevumu loģiskā secībā bez pedagoga vai vecāka pamudinājuma vai palīdzības.

Bērnu radošuma novērtējums pirmsskolas izglītības 3. posmā
Endija MEDVECKA

Kritērijs: idejas radīšana

Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Vieglums	1 – Netiek novērots	Idejas izstrādes process rada piepūli.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Idejas izstrādes process rada piepūli pazīstamās situācijās, tomēr ar pedagoga vai vecāka pamudinājumu vai palīdzību izdodas ideju izstrādāt.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Idejas izstrādes process dažreiz rada piepūli pazīstamās situācijās, tomēr ar pedagoga vai vecāka pamudinājumu vai palīdzību izdodas ideju izstrādāt.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Idejas izstrādes process biežāk nerada piepūli pazīstamās situācijās, tomēr jaunās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība idejas izstrādes procesā.
	5 – Novērots patstāvīgi	Idejas izstrādes process nekad nerada piepūli gan pazīstamās situācijās, gan jaunās situācijās, nekad nav nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība idejas izstrādes procesā
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Elastība	1 – Netiek novērots	Radītās idejas vienmēr ir vienveidīgas un shematiskas.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Radītās idejas bieži ir vienveidīgas un shematiskas, tomēr reti pazīstamās situācijās ar pedagoga vai vecāka pamudinājumu vai palīdzību piedāvā dažādus variantus idejas īstenošanai
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Dažreiz idejas ir vienveidīgas un shematiskas, tomēr pazīstamās situācijās ar pedagoga vai vecāka pamudinājumu vai palīdzību piedāvā dažādus variantus idejas īstenošanai
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Bieži pazīstamās situācijās idejas ir daudzveidīgas, bērns piedāvā vairākus veidus kā tās īstenot, jaunās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Gan pazīstamās, gan jaunās situācijās bērns piedāvā daudz dažādus variantus idejas īstenošanai, bez pedagoga vai vecāka pamudinājuma vai palīdzības.
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Idejas oriģinalitāte	1 – Netiek novērots	Radītās idejas nav oriģinālas, vienmēr veidotas pēc parauga.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Radītās idejas nav oriģinālas, biežāk veidotas pēc parauga.

Bērnu radošuma novērtējums pirmsskolas izglītības 3. posmā
Endija MEDVECKA

	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Radītās idejas dažreiz nav oriģinālas un veidotas pēc parauga, dažreiz idejās redzama bērna radošā pieeja.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Radītās idejas biežāk ir oriģinālas, gandrīz nekad nav veidotas pēc parauga.
	5 – Novērots patstāvīgi	Radītās idejas vienmēr ir oriģinālas, vienmēr atšķiras no parauga.
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Iztēle	1 – Netiek novērots	Nav attīstīta iztēle un bērns nepielieto iztēli radošā darbībā.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Bērnam ir minimāli attīstīta iztēle un reti to pielieto radošā darbībā un lai to darītu nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Bērnam ir labi attīstīta iztēle un dažreiz to pielieto radošā darbībā patstāvīgi, dažreiz nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Bērnam ir ļoti labi attīstīta iztēle un pazīstamās situācijās radošā darbībā to pielieto bieži, jaunās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Bērnam ir izcili attīstīta iztēle un vienmēr to pielieto veicot radošus uzdevumus.
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Pieredzes apzināšana	1 – Netiek novērots	Nekad nejautā ne vienaudžu viedokli, ne pieaugušā viedokli idejas izstrādes laikā.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un atbalsts	Reti jautā vienaudžu viedokli un pieaugušā viedokli idejas izstrādes laikā pazīstamās situācijās.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Dažreiz jautā vienaudžu viedokli un pieaugušā viedokli idejas izstrādes laikā pazīstamās situācijās.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Bieži jautā vienaudžu viedokli un pieaugušā viedokli idejas izstrādes laikā pazīstamās situācijās, taču jaunās situācijās to dara reti.
	5 – Novērots patstāvīgi	Bieži jautā vienaudžu viedokli un pieaugušā viedokli idejas izstrādes laikā gan pazīstamās situācijās, gan jaunās situācijās.

Bērnu radošuma novērtējums pirmsskolas izglītības 3. posmā
Endija MEDVECKA

Kritērijs: uzņēmējspēja

Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Rūpīga īstenošana	1 – Netiek novērots	Vienmēr pavirši izpilda jebkuru pedagoga vai vecāka uzdoto uzdevumu.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Bieži pavirši izpilda pedagoga vai vecāka uzdoto uzdevumu pazīstamās situācijās, nepieciešams pamudinājums un palīdzība uzdevuma izpildes laikā.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Dažreiz pavirši izpilda pedagoga vai vecāka uzdoto uzdevumu, dažreiz ļoti rūpīgi izpilda uzdevumu pazīstamās situācijās, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās bieži rūpīgi izpilda doto uzdevumu, jaunās situācijās uzdevumu izpilda pavirši un nepieciešams pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Gan pazīstamā, gan jaunā situācijā pedagoga vai vecāka uzdoto uzdevumus vienmēr veic rūpīgi.
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Uzdevuma mērķtiecīga īstenošana	1 – Netiek novērots	Ja rodas grūtības uzdevuma izpildes laikā, tad nekad necenšas grūtības pārvarēt, neturpina veikt uzdevumu.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Ja pazīstamās situācijās rodas grūtības uzdevuma izpildes laikā, tad reti cenšas grūtības pārvarēt, tomēr dažreiz ar pedagoga vai vecāka pamudinājumu vai palīdzību turpina veikt uzdevumu.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Ja pazīstamās situācijās rodas grūtības uzdevuma izpildes laikā, tad biežāk cenšas grūtības pārvarēt patstāvīgi, dažreiz nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās bieži mērķtiecīgi pārvar grūtības patstāvīgi, jaunās situācijās dažreiz nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Vienmēr pārvar radušās grūtības patstāvīgi, lai mērķtiecīgi īstenotu doto uzdevumu.
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Spēja pabeigt uzdevumu	1 – Netiek novērots	Nekad nepabeidz iesākto uzdevumu.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Pazīstamās situācijās reti pabeidz iesākto uzdevumu, bieži nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās dažreiz pabeidz iesākto uzdevumu, dažreiz nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.

Bērnu radošuma novērtējums pirmsskolas izglītības 3. posmā
Endija MEDVECKA

	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās vienmēr pabeidz iesāktu uzdevumu, jaunās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Vienmēr pabeidz iesāktu uzdevumu gan pazīstamās, gan jaunās situācijās, nav nepieciešama palīdzība.
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Spēja uzņemties iniciatīvu	1 – Netiek novērots	Nekad neuzņemas iniciatīvu darbojoties vienaudžu grupā.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Pazīstamās situācijās reti uzņemas iniciatīvu darbojoties vienaudžu grupā, tikai ar pedagoga vai vecāka pamudinājumu vai palīdzību.
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās dažreiz uzņemas iniciatīvu darbojoties vienaudžu grupā, bet nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās bieži uzņemas iniciatīvu darbojoties vienaudžu grupā, jaunās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Vienmēr uzņemas iniciatīvu darbojoties vienaudžu grupā gan pazīstamās, gan jaunās situācijās.
Rādītājs	Aktivitātes līmenis	Raksturojums
Spēja prezentēt un pamatot savu viedokli	1 – Netiek novērots	Neprot prezentēt un pamatot savu viedokli par veikto darbu.
	2 – Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Pazīstamās situācijās reti prot prezentēt un pamatot savu viedokli par veikto darbu, bieži nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība
	3 – Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās dažreiz prot prezentēt un pamatot savu viedokli par veikto darbu, dažreiz nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība
	4 – Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Pazīstamās situācijās pārliecinoši prezentē pamatot savu viedokli par veikto darbu, jaunās situācijās nepieciešams pedagoga vai vecāka pamudinājums vai palīdzība.
	5 – Novērots patstāvīgi	Vienmēr pārliecinoši prezentē un pamato savu viedokli par veikto darbu gan pazīstamās, gan jaunās situācijās.

Bērnu radošuma novērtējums pirmsskolas izglītības 3. posmā
Endija MEDVECKA

5–7 gadu vecu bērnu radošuma novērtēšanas lapa pedagogam*

Vecums										
Tautība										
Bērns **	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Rādītājs										
Aktīva iesaiste problēmrisināšanā										
Spēja risināt uzdevumus patstāvīgi										
Spēja sadarboties ar vienaudžiem										
Loģiskums un pēctecība uzdevuma izpildes laikā										
Vieglums idejas radīšanā										
Elastība idejas radīšanā										
Idejas oriģinalitāte										
Iztēles pielietošana idejas radīšanā										
Pieredzes apzināšana										
Uzdevuma rūpīga īstenošana										
Uzdevuma mērķtiecīga īstenošana										
Spēja pabeigt uzdevumu										
Spēja uzņemties iniciatīvu										
Spēja prezentēt un pamatot savu viedokli										

Datums _____

- 1 - Netiek novērots
- 2 - Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība
- 3 - Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība
- 4 - Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība
- 5 - Novērots patstāvīgi, gan pazīstamās, gan jaunās situācijās

* Novērtēšanas lapa paredzēta bērnu grupas vērtēšanai

** Burtu vietā pedagogs ieraksta bērna vārdu vai kodu

Bērnu radošuma novērtējums pirmsskolas izglītības 3. posmā
Endija MEDVECKA

5-7 gadu vecu bērnu radošuma novērtēšanas lapa vecākiem*

Datums _____

Vārds					
Vecums					
Darbība	Netiek novērots	Novērots reti, nepieciešams pamudinājums un palīdzība	Novērots fragmentāri, dažreiz nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Novērots bieži pazīstamās situācijās, jaunās nepieciešams pamudinājums vai palīdzība	Novērots patstāvīgi
Bērns aktīvi iesaistās problēmrisināšanā					
Bērns spēj risināt uzdevumus patstāvīgi					
Bērns sadarbojas ar vienaudžiem					
Bērns uzdevumus pilda loģiski un pēctecīgi					
Bērnam ir viegli izstrādāt idejas					
Bērna idejas ir elastīgas/daudzveidīgas					
Bērna idejas ir oriģinālas/atšķirīgas					
Veicot uzdevumu bērns izmanto savu iztēli					
Veicot uzdevumu bērns dalās pieredzē un apzina citu pieredzi					
Bērns uzdevumus veic rūpīgi/kārtīgi					
Bērns uzdevumus veic mērķtiecīgi (<i>pārvar radušās grūtības, lai pabeigtu uzdevumu</i>)					
Bērns iesākto uzdevumu pabeidz					
Bērns uzņemas iniciatīvu darbojoties vienaudžu grupā					
Bērns spēj prezentēt savu darbu un pamatot savu viedokli					

* Šādu novērošanas lapu var izmantot arī pedagogs individuālai bērna novērtēšanai

Literatūra

- Amabile, T. (2011). *Componential theory of creativity*. 538-559 Boston, MA: Harvard Business School. Pieejams: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4927777/mod_resource/content/0/TeresaAMabile.pdf
- Aminolroaya, S., Yarmohammadian, M. H., Keshtiaray, N. (2015). *Methods of nurturing creativity during preschool term: An integrative study*. Pieejams: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1094366.pdf>
- Aydoğan, C., Farran, D. C., & Sağsöz, G. (2015). *The relationship between kindergarten classroom environment and children's engagement*. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(5), 604-618. Pieejams: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1082911>
- Brakovska, V. (2018). Domāšana un radošums. No S. Lazdiņa (red) *Latviešu valodas aģentūras (LVA) zinātniski metodisks izdevums "Tagad"*.1. 2018. (Nr. 11), 22-30. Pieejams: https://www.researchgate.net/profile/Solvita-Burr-Poseiko/publication/344339899_Poseiko_S_2018_Multimodali_teksti_latviesu_valodas_apguve_zinasanam_prasmem_un_priekam_Multimodal_texts_in_Latvian_Language_Learning_Developing_Knowledge_Skills_Emotions_Lazdina_S_ed_Tagad_1_100_-_113/links/5f6a0303458515b7cf46c67b/Poseiko-S-2018-Multimodali-teksti-latviesu-valodas-apguve-zinasanam-prasmem-un-priekam-Multimodal-texts-in-Latvian-Language-Learning-Developing-Knowledge-Skills-Emotions-Lazdina-S-ed-Tagad-1-10.pdf#page=22
- Briška, I., & Kalēja-Gasparoviča, D. (2020). Skolēna radošuma sekmēšana un vērtēšana. *Skolotāju izglītības joma: Vizuālās mākslas metodika pirmsskolā; vizuālās mākslas metodika sākumizglītībā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020. 59 lpp. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/54426/skolena_radosuma_sekmesana_un_vertesana.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Deiviss, G. A. (1982). *A model for teaching for creative development*. *Roeper Review*, 5(2), 27-29. DOI: <https://doi.org/10.1080/02783198209552674>
- Fasko, D. (2001). Education and creativity. *Creativity research journal*, 13(3-4), 317-327. Pieejams: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=a43374cdea4029f7eae03e682bab683558872bd7>
- Smilga, S. (2017). Kreativitāti attīstoši uzdevumi otrās svešvalodas apgūvē studiju procesā. *XVIII Turība University conference communication in the global village: interests and influence, 181-191*. Pieejams: <https://www.turiba.lv/storage/files/conference-xviii-turiba18052017final.pdf#page=182>
- Sternberg, R. J. & Williams, W. M. (1996). *How to Develop Student Creativity*. Pieejams: https://books.google.lv/books?hl=lv&lr=&id=KkLREMn3alsC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Develop+Student+Creativity,+by+R.+J.+Sternberg+%26+W.+M.+Williams,+1996,+Alexandria,+&ots=fsEGYGa4J6&sig=5WG0j3Nv2V6cPDz98n36s2iB3To&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Zdanevych, L., Buchkivska, V., Greskova, B., Andriievskyi, A., Perminova, L. (2020). Creativity formation in the context of social and psychological adaptation of preschoolers aged 5-6 Years. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, (8), 79-91. Pieejams: <https://cyberleninka.ru/article/n/creativity-formation-in-the-context-of-social-and-psychological-adaptation-of-preschoolers-aged-5-6-years>
- Walia, C. (2019). A dynamic definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 31(3), 237-247. DOI: <https://doi.org/10.1080/10400419.2019.1641787>